

YURISPRUDENSIYA

HUQUQIY ILMIY-AMALIY JURNALI

2023-yil 4-son

VOLUME 3 / ISSUE 4 / 2023

DOI: 10.51788/tsul.jurisprudence.3.4.

Crossref
Content
Registration

ISSN: 2181-1938

DOI: 10.51788/tsul.jurisprudence

MUNDARIJA

12.00.01 – DAVLAT VA HUQUQ
NAZARIYASI VA TARIXI.
HUQUQIY TA'LIMOTLAR TARIXI

- 6 SODIKOV AKMAL SHAVKAT O'G'LI**
O'zbekistonda norma ijodkorligi rivojining
zamonaviy tendensiyalari

12.00.02 – KONSTITUTSIYAVIY
HUQUQ. MA'MURIY HUQUQ.
MOLIYA VA BOJXONA HUQUQI

- 17 JURAYEV SHERZOD YULDASHEVICH**
Ma'muriy sud ishi yurituvida kelishuv bitimi
institutini takomillashtirishning ayrim nazariy va
amaliy masalalari
- 24 G'OZIYEV KOZIMBEK JAVLONBEKOVICH**
Oliy ta'limni moliyalashtirish: qiyosiy tahlil
- 34 MADIYEV FAXRIDDIN XOSIM O'G'LI**
Shaxsiy hayot daxlsizligi huquqini ta'minlashda
zamonaviy yondashuvlar tahlili

12.00.03 – FUQAROLIK HUQUQI.
TADBIRKORLIK HUQUQI.
OILA HUQUQI.
XALQARO XUSUSIY HUQUQ

- 44 MEHMONOV QAMBARIDDIN
MIRADHAMOVICH**
Sanoat mulki obyektlari mualliflarini
rag'batlantirish masalalari
- 55 ASLONOV NAVRO'ZBEK RUSTAMOVICH**
Inson huquq va erkinliklari tizimida axborot
olish huquqi

12.00.04 – FUQAROLIK
PROTSESSUAL HUQUQI.
XO‘JALIK PROTSESSUAL
HUQUQI.
HAKAMLIK JARAYONI VA
MEDIATSIYA

63 ESANOVA ZAMIRA NORMUROTOVNA

Fuqarolik ishlarining taalluqliligi: nazariy qoidalar va amaliy muammolar

72 XABIBULLAYEV DAVLATJON YULCHIBOYEVICH

Fuqarolik protsessida odil sudlovni amalga oshirishga ko‘maklashuvchi shaxs sifatida guvohning ishtiroki bilan bog‘liq ayrim masalalar

84 ХАЙРУЛИНА АСАЛЬ БАХОДИРОВНА

Сравнительный анализ медиации в некоторых зарубежных странах и Узбекистане: возможные вопросы и предложения

12.00.05 – MEHNAT HUQUQI.
IJTIMOIY TA‘MINOT HUQUQI

93 ХОЖАБЕКОВ МУФТУЛЛА ЖОЛМУРЗА УЛЫ

Законодательные основы выплат, причитающихся совместителям

102 JAVLIYEVA GULLOLA ABDURAHIM QIZI

Notipik mehnat shakllaridan foydalanishni tartibga solishda MDH davlatlari tajribasi

12.00.08 – JINOYAT HUQUQI.
HUQUQBUZARLIKLARNING
OLDINI OLISH.
KRIMINOLOGIYA.
JINOYAT-IJROIYA HUQUQI.

112 HAKIMOV KOMIL BAXTIYOROVICH

Zaruriy mudofaa chegarasidan chetga chiqib va kuchli ruhiy hayajonlanish holatida qasddan odam o‘ldirishning farqli jihatlari

122 KAMALOVA DILDORA GAYRATOVNA

Qilmishni jinoyatga suiqasd sifatida kvalifikatsiya qilish va o‘xshash tarkibli jinoyatlardan farqlash masalalari

12.00.09 – JINOYAT PROTSESSI.
KRIMINALISTIKA,
TEZKOR-QIDIRUV HUQUQ VA
SUD EKSPERTIZASI

133 TULAGANOVA GULCHEHRA ZAXITOVNA
O'zbekiston Respublikasining
jinoyat-protsessual qonunchiligi tarixi

13.00.02 – TA'LIM VA TARBIYA
NAZARIYASI VA METODIKASI
(SOHALAR BO'YICHA)

145 BOZOROVA NASIBA PO'LOTJONOVNA
Gyotening huquqiy qarashlari

151 AZIMOVA DILAFRUZ MIRZATULLAYEVNA
Korxonalarni investitsion rivojlantirishda
korporativ boshqaruvning roli: Shvetsiya
misolida

DOI: <https://dx.doi.org/10.51788/tsul.jurisprudence.3.4./YGDY9083>
UDC: 340.12(045)(575.1)

O'ZBEKISTONDA NORMA IJODKORLIGI RIVOJINING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI

Sodikov Akmal Shavkat o'g'li,

Toshkent davlat yuridik universiteti

Davlat va huquq nazariyasi kafedrası dotsenti v. b.,
yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori (PhD)

ORCID: 0000-0001-6453-1327

e-mail: akmalsodikov81@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada milliy norma ijodkorligini axborot bilan ta'minlashni takomillashtirish masalalari tahlil qilingan. Tadqiqotning maqsadi norma ijodkorligi jarayonini axborot bilan ta'minlash masalasini tadqiq etish orqali bu borada O'zbekiston Respublikasi qonunchiligi hamda huquqni qo'llash amaliyotini takomillashtirish bo'yicha tegishli taklif, tavsiya va xulosalar ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot predmetini O'zbekiston Respublikasida norma ijodkorligiga oid normativ-huquqiy hujjatlar, huquqni qo'llash amaliyoti hamda ilmiy-nazariy konseptual yondashuvlar va huquqiy kategoriyalar tashkil etadi. Mazkur tadqiqot ishi natijasida norma ijodkorligini axborot bilan ta'minlashning istiqbolli yo'nalishlari ishlab chiqilgan, milliy norma ijodkorligini rivojlantirish tendensiyalari taklif etilgan. Shuningdek, norma ijodkorligi sifatini oshirishda mas'ul shaxslar uchun masofaviy o'quv treninglari tashkil etish, yuridik kadrlarni ishga qabul qilishdagi malaka mezonlarini qayta ko'rib chiqish, norma ijodkorligi bo'yicha axborot so'rovlariga o'z vaqtida javob bermaslik yoki ko'rmasdan qoldirish uchun javobgarlik choralari belgilash kabi masalalarga doir fikr-mulohazalar bildirilgan. Ushbu maqola natijalaridan ilmiy izlanishlar olib borish, normativ-huquqiy hujjatlarning tegishli normalarini sharhlash, milliy qonunchilikni takomillashtirish, Davlat va huquq nazariyasi, Norma ijodkorligi va Yuridik texnika o'quv modullaridan ta'lim berish hamda mazkur modullarni ilmiy-nazariy jihatdan yanada boyitishda foydalanish mumkin.

Kalit so'zlar: axborot, norma ijodkorligi, norma ijodkorligini raqamlashtirish, malaka oshirish, yuridik xizmat, normativ-huquqiy hujjatlar, axborot aylanishi.

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ НОРМОТВОРЧЕСТВА В УЗБЕКИСТАНЕ

Содиков Акмаль Шавкат угли,

доктор философии по юридическим наукам (PhD),

и. о. доцента кафедры «Теория государства и права»

Ташкентского государственного юридического университета

Аннотация. В данной статье анализируются вопросы совершенствования нормотворческого процесса в Узбекистане. Целью исследования является разработка актуальных предложений, рекомендаций и выводов по совершенствованию законодательства и юридической практики Республики Узбекистан. Предметом исследования являются нормативно-правовые акты, юридическая практика, а также научно-теоретические концептуальные подходы и правовые категории. В исследовании использованы такие методы, как исторический, системно-структурный, логический, индукционный, дедуктивный, сравнительно-правовой и комплексного исследования научных источников. Кроме того, изучены мнения об организации

дистанционного обучения ответственного юридического персонала для повышения качества нормотворчества, о пересмотре квалификационных критериев приема на работу юридического персонала, об установлении мер ответственности за несвоевременное реагирование на запросы о предоставлении информации или халатности. Результаты исследования могут быть использованы для проведения научных исследований, толкования соответствующих норм нормативно-правовых актов, совершенствования национального законодательства, преподавания таких учебных модулей, как «Теория государства и права», «Нормотворчество» и «Юридическая техника», и дальнейшего обогащения этих модулей с научной и теоретической точек зрения.

Ключевые слова: информация, нормотворчество, цифровизация нормотворчества, повышение квалификации, юридическая служба, нормативные правовые акты, информационный оборот.

MODERN TENDENCIES IN THE DEVELOPMENT OF RULE-MAKING IN UZBEKISTAN

Sodikov Akmal Shavkat ugli,
Tashkent State University of Law,
Acting Associate Professor of the Department
of Theory of State and Law, PhD in Law

Abstract. This article analyzes the issues of improving the national rule-making process in the direction of information provision. The purpose of the research is to develop relevant proposals, recommendations, and conclusions on improving the legislation of the Republic of Uzbekistan and legal practice. The subject matter of the research is normative legal acts related to rule-making in the Republic of Uzbekistan, legal practice, as well as scientific-theoretical conceptual approaches and legal categories. Methods such as historical, systematic-structural, logical, induction, deduction, comparative-legal, and comprehensive research of scientific sources have been used in the research. As a result of this research, promising directions for providing the national rule-making process with information have been developed, and trends in the development of national rule-making have been proposed. In addition, opinions such as organizing distance trainings for the responsible legal personnel for improving the quality of rule-making, revising the qualification criteria for hiring legal personnel, establishing liability measures for not responding to requests for information in time, or negligence on such issues are presented. Additionally, the results of the research can be used to conduct scientific research, interpret the relevant rules of normative legal acts, improve national legislation, teach educational modules such as Theory of state and law, Rule-making, and Legal writing, and further enrich these modules from a scientific and theoretical point of view.

Keywords: information, rule-making, digitization of rule-making, professional development, legal service, normative legal acts, information circulation.

Kirish

Mamlakatimizni rivojlantirishning buningi bosqichida davlat organlari faoliyatini takomillashtirish va norma ijodkorligi samaradorligini oshirish maqsadlariga erishish uchun, avvalo, keng ko'lamli islohotlar zarur. Bu, birinchi navbatda, istiqbolli yo'nalishlar ishlab chiqish va amaldagi normativ-huquqiy hujjatlarga e'tibor qaratish-

ni taqozo etadi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 8-avgustdagi "Norma ijodkorligi faoliyatini takomillashtirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-5505-son Farmoni mamlakatimizda norma ijodkorligining yangi bosqichga o'tishi uchun zamin yaratdi. Ushbu farmon bilan tasdiqlangan Norma ijodkorligi faoliyatini takomillashtirish konsepsiyasi beshta asosiy

yo'nalishni belgilab berdi. Bu, o'z navbatida, norma ijodkorligi jarayonini axborot bilan ta'minlashning istiqbolli yo'nalishlarini ishlab chiqish, ilmiy tadqiqotlar o'tkazish, ilmiy tahlil qilish, bu borada huquqshunos olimlarning fikr-mulohazalariga to'xtalib o'tishni talab qiladi.

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son farmoni bilan tasdiqlangan 2022–2026-yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi birinchi yo'nalishi 8-maqsadining "Norma ijodkorligi jarayonini modernizatsiya qilish, qonunchilik hujjatlarining qat'iy ijrosini ta'minlash" deb nomlanishi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi PF-4947-sonli farmoni bilan tasdiqlangan 2017–2021-yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasi birinchi yo'nalishining mantiqiy davomi bo'lib xizmat qildi.

Yuqorida nomlari qayd etilgan normativ-huquqiy hujjatlarda belgilangan maqsadlarga erishish uchun bu boradagi nazariy va amaliy muammolarni tahlil etish talab etiladi.

Material va metodlar

Mazkur ilmiy maqolani tayyorlashda tarixiy, tizimli-tuzilmaviy, mantiqiy, induksiya, deduksiya, qiyosiy-huquqiy va ilmiy manbalarni kompleks tadqiq etish kabi usullardan foydalanilgan.

Tadqiqotning obyektini O'zbekiston Respublikasi norma ijodkorligi jarayonini ilmiy axborot bilan ta'minlash borasida yuzaga keladigan huquqiy munosabatlar tizimi tashkil etadi.

Tadqiqotning predmeti O'zbekiston Respublikasida norma ijodkorligi jarayonini axborot bilan ta'minlashga oid normativ-huquqiy hujjatlar, huquqni qo'llash amaliyoti, rivojlangan xorijiy mamlakatlar qonunchiligi hamda ilmiy-nazariy konseptual yondashuvlar va huquqiy kategoriyalar hisoblanadi.

Mazkur tadqiqot ishining maqsadi norma ijodkorligi jarayonini ilmiy axborot bilan ta'minlash mexanizmini rivojlantirishga oid istiqbolli yo'nalishlarni ishlab chiqishdan iborat.

Tadqiqot natijalari

Mazkur ilmiy maqola doirasida norma ijodkorligi jarayonini axborot bilan ta'minlashni takomillashtirishning quyidagi istiqbolli tendensiyalari ilgari surildi va ilmiy-nazariy jihatdan asoslantirishga harakat qilindi:

birinchi yo'nalish: norma ijodkorligi jarayonining shaffofligini oshirish, axborot almashinuvini maqbullashtirish, ilmiy asoslantirish, ekspert-tahlil ma'lumotlari bilan boyitishda zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish;

ikkinchi yo'nalish: norma ijodkorligini zaruriy axborot bilan ta'minlashda mas'uliyat hamda tegishli mansabdor shaxslarning bilim va malakasini oshirish;

uchinchi yo'nalish: norma ijodkorligi jarayonini ilmiy axborot bilan ta'minlashning aniq mexanizmini ishlab chiqish;

to'rtinchi yo'nalish: norma ijodkorligi jarayonida ekspert-tahlil ma'lumotlaridan samarali foydalanish, ekspert va mutaxassislar qo'yiladigan malaka talablarini ishlab chiqish, ularning norma ijodkorligidagi faollik darajasini reyting ko'rsatkichlarda joriy etish.

Tadqiqot natijalari tahlili

Norma ijodkorligi jarayonini axborot bilan ta'minlash samaradorligini oshirish yo'lidagi bir nechta asosiy muammo, xususan, vaqt, axborot bilan ta'minlovchi subyektlarning mas'uliyati, bilim va malaka darajasi, axborotga qo'yiladigan sifat talabi kabilar bugungi kunda rivojlangan mamlakatlarda ham muhim tadqiqot obyektiga aylanib ulgurgan. Ammo ilmiy tadqiqotlarda samaradorlik tushunchasiga turlicha yondashuvlar keltirilgan. Xususan, Z.S. Israilova [1, 12-b.], V.I. Kaynov va E.V. Zaretskayalar [2, 12-b.] tomonidan norma ijodkorligi jarayonida samaradorlikka erishish uchun bir qancha xulosa

va takliflar ishlab chiqilgan bo'lsa-da, samaradorlikka erishish yo'nalishlari qayd etib o'tilmagan.

A.V. Ilinning ilmiy tadqiqotlarida [3, 12-b.] norma ijodkorligi jarayoni samaradorligini oshirish tahlil etilgan bo'lib, samaradorlikni tegishli istiqbolli yo'nalishlarni ishlab chiqish orqali oshirish mumkinligi qayd etiladi.

P.A. Rustamov tomonidan tegishli normativ-huquqiy bazani takomillashtirish [4, 113-b.], E.V. Skurko tomonidan esa mutaxassislar bilimidan norma ijodkorligida foydalanishning integratsion metodlarini ishlab chiqish taklif etilgan [5, 81-b.].

Fikrimizcha, olimlar tomonidan ilgari surilgan tendensiyalar ijobiy natijalarni berishi ehtimolga yaqin bo'lsa-da, istiqbolli yo'nalishlar asosida yondashish keng qamrovli natijalarga erishishga turtki bo'lishi mumkin.

Birinchi istiqbolli yo'nalish norma ijodkorligi jarayoni shaffofligini oshirish, axborot almashinuvini maqbullashtirish, ilmiy asoslantirish, ekspert-tahlil ma'lumotlari bilan boyitishda zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etishdan iborat bo'lishi lozim.

Ko'plab ilg'or xorijiy davlatlarda norma ijodkorligini takomillashtirishning istiqbolli yo'nalishlaridan biri sifatida axborot texnologiyalarini joriy etish nazarda tutiladi. Misol uchun, so'nggi yillarda Buyuk Britaniyada "red tape challenge", "cutting red tape", "focus on enforcement" [6], Yevropa Ittifoqida Direktivalarni muhokama etish onlayn platformalari (Discussion draft of a directive on online intermediary platforms) [7] ishga tushirilgan bo'lib, ularni istiqbolli yo'nalishlarning amal-dagi ijrosi sifatida e'tirof etish mumkin.

Mamlakatimizda Norma ijodkorligi faoliyatini takomillashtirish konsepsiyasida ham "Norma ijodkorligi jarayoniga zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish" istiqbolli yo'nalishlardan biri sifatida belgilangan.

Fikrimizcha, qonun loyihalari doirasida amalga oshiriladigan chora-tadbirlar xro-

nologiyasini real vaqt rejimida kuzatib borish imkoniyatini beruvchi – "*E-qonun*" [8, 1-b.], norma ijodkorligiga mutaxassis va ekspertlarni jalb etish hamda rag'batlantirishni ta'minlovchi – "*E-ekspert*", norma ijodkorligi jarayonini ilmiy axborot bilan ta'minlashga xizmat qiluvchi – "*Ilmiy axborot*" milliy ilmiy-texnik bazasini yaratish maqsadga muvofiqdir.

Ikkinchi istiqbolli yo'nalish – norma ijodkorligi jarayonini axborot bilan ta'minlovchi subyektlarning bu boradagi mas'uliyati hamda malakasini oshirishga qaratilishi lozim. Shu o'rinda Nizomulmulkning "*Siyosatnoma*" asari birinchi va ikkinchi fasllari [9, 16–18-b.] aynan qaror qabul qilishda odillik va xalq oldidagi mas'uliyat masalalariga bag'ishlanganligini alohida qayd etib o'tish joiz.

Hozirgi zamon olimlaridan V. Mabiyyar, A. Sofiya va M. Paskilarning fikricha, norma ijodkorligi uchun zarur bo'lgan ma'lumotlarni to'plashdagi asosiy to'siqlarga texnik, moliyaviy resurslarning yetishmasligi, mansabdor shaxslarning malaka oshirish treninglarida qatnashmasligi va ma'muriy jihatdan yaxshi boshqarmaslik kiradi [10, 31-b.].

K. Goets va M. Saxlinglarning fikricha, norma ijodkorligida qaror qabul qilish samarasizligining asosiy sababi kadrlar bilimi va malakasining yetishmasligidir [11, 184-b.].

Darhaqiqat, axborot bilan ta'minlash samaradorligini oshirish masalasi uni nazariy-huquqiy jihatdan tadqiq etish, normativ-huquqiy bazani mustahkamlash bilan o'z yechimini topmaydi, aksincha, bunda kadrlar salohiyati hamda boshqa tashkiliy masalalarga ham e'tibor qaratish lozim.

Milliy huquqshunos olimlarning fikrlariga e'tiborimizni qaratadigan bo'lsak, ular muayyan mansabdor shaxslar guruhining malakasini oshirishga oid takliflarni ilgari surgan.

D.R. Artikov O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy kengashi huzuridagi Sudyalari oliy maktabida maxsus o'quv kursi tashkil etish lozimligi [12, 24-b.], J.N. Ne'matov

ma'muriy tartib-taomillar bo'yicha huquqiy amaliyotda faoliyat yuritayotgan mutaxassislar uchun maxsus o'quv kurslari tashkil etish zarurligi [13, 30-b.], F.X. Otaxonov davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari yuridik xizmat vakillarining huquq ijodkorligi faoliyatidagi o'rnini mustahkamlash kerakligi [14, 32-b.], Sh.X. Zulfiqorov bu borada norma ijodkorligi subyektlarining ilmiy salohiyatini yanada oshirish zarurligi [15, 26-b.], X.S. Hayitov norma ijodkorligi jarayoniga jalb etilgan ekspertlarning zaruriy bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishi lozimligi [16, 14-b.]ni qayd etgan bo'lsa, Sh.N. Berdiyarov [17, 24-b.], Z.S. Israilova [1, 50-b.] va boshqalar o'z ilmiy tadqiqotlarida tegishli mansabdor shaxslar salohiyatini oshirish muhimligini ta'kidlashgan.

Shuningdek, B. Alimov va O. Mahkamovlar mansabdor shaxslarning umr davomida o'qish ("life long learning") tamoyili asosida ta'lim olishlari [18, 116-b.], Q. Rahmonov bu borada masofaviy darslar tashkil etish zarurligini qayd etishgan [19, 125-b.].

Xorijiy huquqshunos olimlardan F. Paskuale bugungi davrda nafaqat norma ijodkorligi, balki barcha davlat xizmatida faoliyat olib borayotgan mansabdor shaxslarning "texnologik kompetensiya"ga ("duty of technological competence") ega bo'lishi lozimligi [20, 193-b.], T.V. Trofimova, A.V. Lomovsevalar bu borada davlat xizmatchilari avvalo axborot texnologiyalaridan foydalanish bo'yicha qayta tayyorlash ishlarini olib boriishi kerakligini ta'kidlashadi [21, 261-b.].

Bu borada nafaqat zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish kompetensiyasi, balki yuridik amaliyot hamda nazariy-huquqiy bilimlarni oshirishni ham e'tibordan chetda qoldirmaslik zarur.

K. Xenderson va D. Botlyuklar tomonidan tayyorlangan ma'lumotlarga (AQSh Fanlar milliy akademiyasi hisoboti) ko'ra [22, 300-b.], huquqshunoslar ilmiy tadqiqot metodlari bo'yicha treninglarda ishtirok etmayotganliklari tufayli [23, B. 61] yuridik amaliyotda muvaffaqiyatsizlikka uchramoqda.

Shuningdek, aynan shu masalada S.T. Siefken va S.S. Shyuttemayerlarning fikrlariga nazar tashlaydigan bo'lsak [24, 165-b.], ular tegishli subyektlarni zaruriy vositalar bilan boyitish "gapiruvchi parlament" o'rniga "ishlaydigan parlament"ni keltirib chiqarishini qayd etishadi.

Darhaqiqat, norma ijodkorligi subyektlarini axborot bilan ta'minlash samaradorligini normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilish huquqiga ega bo'lgan mansabdor va mas'ul shaxslarning bilim va malakasini oshirish hamda boshqa tashkiliy chora-tadbirlarsiz kuchaytirish imkonsizdir.

Nazarimizda, nafaqat normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilish huquqiga ega bo'lgan mansabdor shaxslar, balki norma ijodkorligi jarayonini axborot bilan ta'minlovchi boshqa subyektlar (ekspert va mutaxassislar)ning ham bilim va ko'nikmalarini oshirish bo'yicha maxsus malaka kurslariga jalb etish zarur.

Darhaqiqat, malaka oshirish ishlarini tashkil etish ijobiy natijalar berishi mumkin, ammo norma ijodkorligi jarayonida foydalaniladigan axborotni o'z vaqtida taqdim etmaganlik yoki talab darajasidagi axborotni taqdim etmaslik hamda shaxsiy manfaatlariga (bevosita yoki bilvosita) yo'l qo'rganlik uchun tegishli javobgarlik choralarini ishlab chiqish maqsadga muvofiq bo'lar edi.

Bu boradagi yuridik javobgarlik va mas'uliyatni kuchaytirish masalalariga to'xtalib o'tadigan bo'lsak, milliy qonunchilik hujjatlarida, xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi hamda Vazirlar Mahkamasining norma ijodkorligi faoliyati uchun taqdim etiladigan axborot-tahliliy materiallar ishonchliligi va o'z vaqtida taqdim etilishi bo'yicha yuridik javobgarlik belgilangan.

Kuzatishlar shuni ko'rsatdiki, amaliyotda mazkur norma vazirlik, davlat qo'mita va idoralari hamda mahalliy davlat hokimiyati organi uchun ham qo'llanib kelinmoqda. Tabiiyki, mansabdor shaxslarning norma ijodkorligi subyektlariga axborot taqdim etish

to'g'risidagi so'rovlarini to'laqonli bajarish yuzasidan mas'uliyatini oshirish talab etiladi. Chunki amaldagi normativ-huquqiy hujjatlarda bunday harakatlar uchun qat'iy javobgarlik choralari keltirib o'tilmagan. Jumladan, "Qonunlar loyihalarini tayyorlash va O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Qonunchilik palatasiga kiritish tartibi to'g'risida"gi Qonunda zarur materiallar va axborot to'plash masalalari qayd etilgan bo'lsa-da, muayyan talablarga rioya etish nazarda tutilmagan.

Mazkur masalada milliy huquqshunos olimlardan A.M. Hoshimxonov vazirlik va davlat qo'mitalari norma ijodkorligi faoliyati natijasida kelib chiqqan turli oqibatlar uchun mas'uliyat va javobgarlik hissini oshirish kerakligini ta'kidlab o'tgan [25, 17-b.].

X.U. Turdiyev ijro hokimiyati huquq ijodkorligi sohasidagi mas'uliyat va javobgarlikni oshirish zarurligi [26, 24-b.], S.A. Sultanova normativ-huquqiy hujjat loyihasini tartibga solish ta'sirini baholash bo'yicha sifatsiz xulosalar berganlik uchun ma'muriy javobgarlik [27, 147-b.], A.A. Xo'janazarov mahalliy davlat hokimiyati organlari mansabdor shaxslari yoki mutaxassislari (xodimlari) tomonidan qarorlar qabul qilish tartibini buzganlik uchun ma'muriy javobgarlik belgilash zarurligini asoslantirishgan [28, 21-b.].

Mazkur tadqiqot ishi mavzusiga aloqador bo'lgan ma'muriy javobgarlik masalalari O'zbekiston Respublikasi Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksning 178-moddasi (monopoliyaga qarshi organ va iste'molchilarning huquqlarini himoya qiluvchi organlarga axborot taqdim etmaslik yoki o'z vaqtida taqdim etmaslik yoxud ularga bila turib haqiqatga to'g'ri kelmaydigan ma'lumotlar taqdim etish), 204¹-moddasining 3-qismi (tabiiy va texnogen xususiyatli favqulodda vaziyatlar to'g'risidagi axborotni yashirish, o'z vaqtida taqdim etmaslik yoki ular haqida atayin soxta axborot taqdim etish), 215²-moddasida (O'zbekiston Respublikasi Hisob palatasiga axborot taqdim etmagan, bila turib noto'g'ri ma'lumot taqdim etganlik)

ma'muriy huquqbuzarlik sifatida tan olingan, ammo norma ijodkorligi subyektlariga tegishli axborotlarni taqdim etmaslik, noto'g'ri ma'lumot taqdim etish, shaxsiy manfaatdorlikka yo'l qo'yish kabi masalalar bo'yicha muayyan yuridik javobgarlik belgilanmagan.

Bizning fikrimizcha, norma ijodkorligi jarayoni samaradorligi, avvalo, axborot aylanishi, uning sifati hamda qayta aloqaga bog'liq bo'lib, bu borada mas'ul shaxslarga nisbatan ma'muriy javobgarlikni emas, balki intizomiy javobgarlikni qat'iylashtirish maqsadga muvofiqdir.

Tahlillar natijasida shunday xulosaga kelindiki, norma ijodkorligi jarayonini zarur axborot bilan ta'minlash asosan tashabbuskor subyekt tomonidan amalga oshiriladi. Demak, birinchi navbatda, ularning mas'uliyatini oshirish bo'yicha xorijiy mamlakatlar tajribasiga e'tiborimizni qaratamiz.

"Ma'muriy tartib-taomillar to'g'risida"gi GFR qonunining (Verwaltungsverfahrensgesetz) 71s-qismiga muvofiq [29, 2418-b.]:

1) norma ijodkorligini axborot bilan ta'minlashga oid so'rov bo'yicha tegishli davlat organi zudlik bilan tegishli ma'lumot beradi. Agarda so'rov yo'llovchining talabi mavhum bo'lsa, bu haqda xabar beradi;

2) norma ijodkorligini axborot bilan ta'minlashga oid so'rov bo'yicha vakolatli organlar tegishli qoidalar va ularning sharhlari to'g'risida zudlik bilan ma'lumot taqdim etadi.

Qayd etilganidek, GFRda norma ijodkorligini zaruriy axborot bilan ta'minlashda axborotning sifati, barqarorligi, izchilligi, axborot bilan ta'minlashning usul, uslub hamda vositalari samaradorligiga e'tibor qaratiladi.

Buyuk Britaniya tajribasiga nazar tashlaydigan bo'lsak, Vazirlik kodeksining (Ministrial Code) 1.3.(a)-bandiga binoan, hukumat a'zolari jamoaviy javobgarlik prinsipiga asoslanadi; 1.3.(c)-bandida esa agarda vazir qonun ijodkoriga aniq va haqqoniy ma'lumot taqdim etmasa, Parlament a'zolari Bosh vazirga uning iste'foga chiqish talabini kiritishi mumkin [30, 6-b.].

Barcha hukumat a'zolari Vazirlar Mahkamasining qarorlari, farmoyishlari hamda hukumat tomonidan olib boriladigan siyosat uchun birgalikda javobgar bo'lib, bu hukumatning qonunchilik tashabbusi, zaruriy ma'lumot va materiallar bilan ta'minlash, haqqoniy axborot manbalarini yaratish, ma'lumotlarda aks etgan kamchiliklarni tez fursatlarda tuzatish ishlarini qamrab oladi. Bu, albatta, qabul qilinayotgan qonunlar (Acts of Parliament) hamda hukumat qarorlarining o'zaro muvofiqligi, ijro va qonun chiqaruvchi hokimiyatlar o'rtasidagi ma'lumotlar almashinuvining ishonchililigiga zamin hozirlaydi.

Shuning uchun hukumat tomonidan kiritilayotgan qonun loyihalari va ularga ilova qilinadigan axborot-tahliliy materiallarda aks etgan ma'lumotlar zaruriy, samarali, aniq, izchil va erkin foydalanish, ilmiy ta'minlanganlik, ekspert-tahlil ma'lumotlari bilan boyitilgan va boshqa shu kabi sifat talablariga javob berishi kafolatlanadi.

Norma ijodkorligi jarayonini axborot bilan ta'minlash samaradorligiga erishish masalasi tegishli subyektlarning mas'uliyatini oshirish bilan bir qatorda, norma ijodkorligi jarayonini axborot bilan ta'minlovchi subyektlarni rag'batlantirish tizimiga ham e'tibor qaratishni talab etadi. Bu borada A. Xolov [31, 84-b.] va Sh. Kodirovalar [32, 74-b.] tomonidan davlat xizmatchilari faoliyatini baholash tizimini yo'lga qo'yish taklifini qo'llab-quvvatlash mumkin.

Shuningdek, muayyan hisobot davri mobaynida norma ijodkorligi jarayonida jamoatchilik fikr-mulohazalarini eng ko'p o'rgangan, normativ-huquqiy hujjat loyihalarini tayyorlash bo'yicha eng ko'p tanlovlar o'tkazgan davlat organlari, eng ko'p normativ-huquqiy hujjat loyihalari, shuningdek, ularga ilova qilinadigan axborot-tahliliy materiallarni tayyorlagan subyektlar, norma ijodkorligi jarayoniga eng ko'p jalb etilgan ekspert va mutaxassislar reytingini aniqlash va rag'batlantirish mexanizmini ishlab chiqish zarur, deb hisoblaymiz.

Bunday mexanizmlar xorijiy mamlakatlarda joriy etilgan bo'lib, AQShning govtrack.us platformasi – qonun hujjatlarini kirituvchilar reytingi [33], "Amerika prezidentlik loyihasi" (American presidency project) [34] – prezidentlar tomonidan qabul qilingan qonunosti hujjatlari (executive orders) reytingi, Samarali qonun ijodkorligi markazi – shtatlarning qonun ijodkorligi samaradorligini aniqlovchi reytingi (Center for effective lawmaking) [35, 52-b.], huquqqa ta'sir ko'rsata oladigan "Huquq maktablari" reytingini (Ranking the academic impact of 100 American law schools) bunga misol qilib keltirish mumkin [36, 12-b.].

Albatta, bunday rag'batlantirish hamda reyting tizimini amaliyotga joriy etish normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilish huquqiga ega bo'lgan organlarning mansabdor shaxslari va norma ijodkorligini zaruriy axborot bilan ta'minlovchi subyektlar tashabbuslari jadallashishiga zamin yaratib beradi.

Fikrimizcha, O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi tomonidan muayyan hisobot davri mobaynida norma ijodkorligi jarayonida jamoatchilik fikr-mulohazalarini eng ko'p o'rganib chiqqan, normativ-huquqiy hujjat loyihalarini tayyorlash bo'yicha eng ko'p tanlovlar o'tkazgan davlat organlari, eng ko'p normativ-huquqiy hujjat loyihalari, shuningdek, ularga ilova qilinadigan axborot-tahliliy materiallarni tayyorlagan subyektlar, norma ijodkorligi jarayoniga eng ko'p jalb etilgan ekspert va mutaxassislar reytingini aniqlash hamda keng jamoatchilikka e'lon qilish mexanizmi yo'lga qo'yilishi lozim.

Norma ijodkorligi jarayonini axborot bilan ta'minlovchi subyektlar reytingini aniqlash bo'yicha mezonlar hisobot yili davomida tayyorlangan tahliliy materiallar soni, sifati, inobatga olingan takliflar, xodimlar salohiyati, OAVlarda keng jamoatchilik uchun ochiq bo'lgan qonunchilikni rivojlantirish bo'yicha yuqori sifatli tahliliy materiallar e'lon qilinganligi kabi jihatlarni qamrab olishi maqsadga muvofiqdir.

Ta'kidlash joizki, norma ijodkorligi jarayonida uning kelajakda huquqiy munosabatlarni tartibga solishda qay darajada ishlab ketishi, o'zining samarali natijasiga erishishi uchun mazkur faoliyatda axborot ta'minoti, axborotlar almashinuv mexanizmi bilan bir qatorda tegishli subyektlarning mas'uliyatini qat'iyalashtirish hamda ularni rag'batlantirish tizimini ham qayta ko'rib chiqish lozim.

Fikrimizcha, normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilish huquqiga ega bo'lgan organlar yoki mansabdor shaxslarga zaruriy axborotni taqdim etmaganlik, shaxsiy manfaatdorlikka yo'l qo'yish, muddat va sifat talablariga javob bermaydigan holatlar bo'yicha intizomiy javobgarlikni joriy etish hamda jamoatchilik nazoratini kuchaytirish axborotga bo'lgan jiddiy yondashuvni ta'minlash, sifat va samaradorlikni oshirishga xizmat qilishi mumkin.

Norma ijodkorligi jarayonini axborot bilan ta'minlash samaradorligini oshirish bo'yicha istiqbolli yo'nalishlarni ishlab chiqish, sohaning rivojlanish tendensiyalarini belgilash, mamlakatimizda norma ijodkorligi jarayonini axborot bilan ta'minlash sohasidagi mas'uliyatni oshirish masalasiga alohida e'tibor berilmaganligi, shaxsiy manfaatdorlikka yo'l qo'ygan tegishli mansabdor shaxslarga nisbatan yuridik javobgarlikning qat'iy belgilanmaganligi kechiktirilgan, ishonchsiz yoki sifat talablariga javob bermaydigan axborot bilan ta'minlash natijasida amalga kiritilgan normativ-huquqiy hujjatlarda noaniqliklar topilishi, amaliyotda ziddiyatli vaziyatlar yuzaga kelishiga sabab bo'lmoqda. Shu bois bu borada axborot texnologiyalarini keng joriy etish, mas'ul shaxslarning malakasini oshirish, javobgarlik choralari ishlab chiqish, norma ijodkorligi jarayonini zaruriy axborot bilan ta'minlash bo'yicha reyting mexanizmini ishlab chiqish hamda mas'ul shaxslarni rag'batlantirish chora-tadbirlarini ko'rish maqsadga muvofiqdir.

Xulosalar

Milliy norma ijodkorligini rivojlantirish yo'nalishlarini ilgari surgan holda, mazkur

yo'nalishlar doirasida quyidagi taklif va tavsiyalar ishlab chiqildi:

1. Normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilish huquqiga ega bo'lgan organlar yoki mansabdor shaxslar faoliyati samaradorligini kuchaytirish, ulardagi xodim va mutaxassislar malakasini oshirish maqsadida quyidagi masofaviy o'quv treninglarini yo'lga qo'yish zarur:

yangi saylangan O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik palatasi deputatlari uchun O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasida "Qonunchilik texnikasi" masofaviy o'quv treninglari;

yangi saylangan viloyat, shahar va tuman xalq deputatlari kengashlari deputatlari, davlat boshqaruvi organlari yuridik xizmat xodimlari uchun O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi qoshidagi Yuristlar malakasini oshirish markazida "Norma ijodkorligi texnikasi" masofaviy o'quv treninglarini tashkil etish.

2. Normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilish huquqiga ega bo'lgan organlarning mas'ul xodimlari malakasini oshirish tizimini yaratish, ishga qabul qilish bo'yicha tanlov shartlarini qayta ko'rib chiqish, ularning malakasini uzviy ravishda oshirib borish tizimini yo'lga qo'yish maqsadga muvofiq.

Quyidagi masalalar yuzasidan tegishli mas'uliyatni oshirish bu boradagi norma ijodkorligi samaradorligiga xizmat qilishi mumkin:

normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilish huquqiga ega bo'lgan organlarning yuridik xizmatiga jalb etiladigan mas'ul shaxslarning mansab yo'riqnomasiga norma ijodkorligiga oid maxsus bilim va malaka talablarini kiritish;

normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilish huquqiga ega bo'lgan organlarning yuridik xizmatida faoliyat olib boruvchi mas'ul xodimlarni ishga qabul qilish bo'yicha maxsus malaka mezonlarini qayta ko'rib chiqish;

normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilish huquqiga ega bo'lgan organlar norma-

tiv-huquqiy hujjat loyihasi va unga ilova qilinadigan hujjatlarni real vaqt rejimida kuzatish imkoniyatini taqdim etish orqali jamoatchilik nazoratini kuchaytirish;

normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilish huquqiga ega bo'lgan organning tegishli mansabdor shaxslari yoki norma ijodkorligini axborot bilan ta'minlovchi subyektlar tomonidan normativ-huquqiy hujjat loyihalari va ularga ilova qilinadigan axborot-tahliliy materiallarda qasddan soxta yoki noto'g'ri ma'lumot berish, shaxsiy manfaatdorlikka (bevosita yoki bilvosita) yo'l qo'yish, norma ijodkorligi uchun zarur bo'lgan axborotni taqdim etish to'g'risidagi so'rovni ko'rib chiqmasdan qoldirish yoki ularni ko'rib chiqish muddatlarini uzrli sabablarsiz buzish bo'yicha intizomiy javobgarlikni qat'iylashtirish.

3. Huquqshunos olimlarning ilmiy ishlari hamda ilg'or xorij tajribasini tadqiq etish orqali norma ijodkorligi jarayonini axborot bilan ta'minlash samaradorligini oshirish va mansabdor shaxslarning mas'uliyatini qat'iylashtirish maqsadida "Normativ-huquqiy hujjatlar to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi qonunining 31-moddasini quyidagi tahrirda bayon etish maqsadga muvofiq:

"31-modda. Norma ijodkorligi jarayonini axborot bilan ta'minlash qoidalarini buzilganlik uchun javobgarlik"

Normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilish huquqiga ega bo'lgan organning tegishli mansabdor shaxslari yoki norma ijodkorli-

gini axborot bilan ta'minlovchi subyektlar tomonidan normativ-huquqiy hujjat loyihalari va ularga ilova qilinadigan axborot-tahliliy materiallarda qasddan soxta yoki noto'g'ri ma'lumot berish, shaxsiy manfaatdorlikka (bevosita yoki bilvosita) yo'l qo'yish, norma ijodkorligi uchun zarur bo'lgan axborotni taqdim etish to'g'risidagi so'rovni ko'rib chiqmasdan qoldirish yoki ularni ko'rib chiqish muddatlarini uzrli sabablarsiz buzish ijro intizomi doirasida shaxsiy javobgarlikni keltirib chiqaradi.

Davlat boshqaruvi organlari va mahalliy ijro etuvchi organlar tomonidan normativ-huquqiy hujjatlar loyihalarini o'z vaqtida ko'rib chiqish, kelishish, norma ijodkorligi jarayoni tartib-taomillariga amal qilish ustidan nazoratni O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi amalga oshiradi".

4. O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi tomonidan muayyan hisobot davri mobaynida norma ijodkorligi jarayonida jamoatchilik fikr-mulohazalarini eng ko'p o'rganib chiqqan, normativ-huquqiy hujjat loyihalarini tayyorlash bo'yicha eng ko'p tanlovlar o'tkazgan davlat organlari, eng ko'p normativ-huquqiy hujjat loyihalari, shuningdek, ularga ilova qilinadigan axborot-tahliliy materiallarni tayyorlagan subyektlar, norma ijodkorligi jarayoniga eng ko'p jalb etilgan ekspert va mutaxassislar reytingini aniqlash hamda keng jamoatchilikka e'lon qilish yagona elektron tizimini yo'lga qo'yish lozim.

REFERENCES

1. Israilova Z.S. O'zbekistonda mahalliy davlat hokimiyati vakillik organlari faoliyatining samaradorligini baholash mexanizmini takomillashtirish [Improving the mechanism for evaluating the effectiveness of the representative bodies of local state power in Uzbekistan]. PhD thesis. Tashkent, 2020, 54 p.
2. Kaynov V.I., Zareskaya E.V. Aktual'nyye problemy byudzhnogo protsessa v Rossiyskoy Federatsii: administrativno-pravovoy aspekt [Actual problems of the budget process in the Russian Federation: administrative and legal aspect]. St. Petersburg, KultInformPress Publ., 2019, 83 p.

3. Ilin A.V. Optimizatsiya pravotvorcheskoy deyatel'nosti v sovremennoy Rossii (voprosy teorii i praktiki) [Optimizing engineering research in modern Russia (questions of theory and practice)]. St. Petersburg, 2010, 309 p.
4. Rustamov P.A. Nauchno-informatsionnoye obespecheniye zakonodatel'noy deyatel'nosti v Respublike Uzbekistan [Scientific and information support of law-making activity in the Republic of Uzbekistan]. PhD thesis. TSIL, 2001, 149 p.
5. Skurko Ye.V. Informatsionno-pravovoye obespecheniye zakonodatel'noy deyatel'nosti v Rossiyskoy Federatsii [Information and Legal Support of Law-making Activities in the Russian Federation]. PhD thesis. Moscow, 2003, 131 p.
6. The official web page of the UK government. Available at: <https://www.gov.uk/government/news/red-tape-challenge>
7. Busch Ch., Dannemann G., Schulte-Nölke H., Wiewiórowska-Domagalska A. Discussion draft of a directive on online intermediary platforms. *Journal of European Consumer and Market Law*, 2016, no. 5, pp. 164–169.
8. Sodikov A. Norm-making based on evidence and science is one of the main factors of development. *Review of Law Sciences*, 2020, no. 4, pp. 1–5.
9. Siyosatnoma (Siyar ul-muluk). Transl. from Persian, author of the foreword and comments Sh. Vahid, A. Erkinov. Tashkent, New age generation Publ., 2008, 239 p.
10. Mabillard V., Pasquie M., Sofia A. The use and effects of access to information laws. A study in 14 countries. *Working Paper de l'IDHEAP*, 2019, no. 6, 55 p.
11. Goetz K.H., Meyer-Sahling J.H. Political time in the EU: Dimensions, perspectives, theories. *Journal of European Public Policy*, 2009, no. 16 (2), pp. 180–201.
12. Artikov D.R. Idoraviy normativ-huquqiy jihatlarini hujjatni haqiqiy emas deb topish to'g'risidagi ishlarni sudda ko'rishning ma'muriy-huquqiy [Administrative-legal aspects of court hearing of cases regarding invalidity of a departmental normative legal acts]. PhD thesis. Tashkent, TSUL, 2021, 50 p.
13. Ne'matov J.N. O'zbekiston Respublikasida ma'muriy tartib-taomillarning huquqiy asoslarini takomillashtirish (qiyosiy-huquqiy tahlil) [Improving the legal basis of administrative procedures in the Republic of Uzbekistan (comparative legal analysis)]. Doctor's degree dissertation. Tashkent, 2019, 62 p.
14. Otaxonov F.X. O'zbekiston Respublikasida yuridik xizmatning nazariy-huquqiy muammolari [Theoretical and legal problems of legal service in the Republic of Uzbekistan]. Doctor's degree dissertation. Tashkent, 2019, 47 p.
15. Zulfiqorov Sh.X. Oliy Majlis Qonunchilik palatasi deputati faoliyatining tashkiliy-huquqiy asoslari [Organizational and legal basis of activity of the deputy of the Legislative Chamber of the Oliy Majlis]. PhD thesis. Tashkent, TSIL, 2008, 26 p.
16. Hayitov X.S. Qonun ijodkorligi ekspertlik ta'minoti: milliy va xorijiy tajriba [Expert provision of law-making: national and foreign experience]. *Yuridik fanlar axborotnomasi – Review of Legal Sciences*, TSUL, 2018, no. 2, pp. 14–19.
17. Berdiyarov Sh.N. Ikki palatali parlament sharoitida qonunchilik texnikasi [Legal writing in the conditions of the bicameral parliament]. PhD thesis. Tashkent, TSIL, 2009, 24 p.
18. Alimov B., Mahkamov O. Boshqaruv kadrlarini o'qitishning huquqiy asoslari va ta'lim jarayonini takomillashtirish istiqbollari [Legal basis of training management personnel and prospects for improvement of the educational process]. *Society and Management*, 2020, no. 2 (88), pp. 112–117.

19. Mahkamov O., Rahmonov Q. O'zbekistonda boshqaruv kadrlarini tayyorlash, qayta tayyorlash va malakasini oshirishda masofaviy ta'limni takomillashtirish masalalari [Issues of improving distance education in the training, retraining and upgrading of managerial personnel in Uzbekistan]. *Society and Management*, 2019, no. 3 (85), pp. 125–132.
20. Pasquale F. Data-informed duties in ai development. *Columbia Law Review*, 2019, vol. 119, no. 7, pp. 1917–1940.
21. Trofimova T.V., Lomovtseva A.V. Tsifrovyye tekhnologii v obespechenii deyatel'nosti organov gosudarstvennoy vlasti [Digital technologies in ensuring the activities of public authorities]. *Creative Economy*, 2019, vol. 13, no. 2, pp. 261–270.
22. Report on strengthening forensic in the United States: A path forward. *National Academy of Science*, 2009, no. 228091, 350 p.
23. Henderson C., Botluk D. Sleuthing scientific evidence information on the Internet. *The Journal of Criminal Law and Criminology*, 2016, vol. 106, no. 1, p. 61.
24. Siefken S.T., Schüttemeyer S.S. The German Bundestag and external expertise: Policy orientation as counterweight to deparliamentarisation? International library of policy analysis. Policy Analysis in Germany Bristol: Policy Press, 2013, pp. 161–180.
25. Hoshimxonov A.M. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining huquq ijodkorlik faoliyati: nazariya va amaliyot masalalari [Law-making activities of the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan: theory and practical issues]. PhD thesis. Tashkent, TSIL, 2008, 26 p.
26. Turdiyev X.U. Ijro hokimiyatining huquq ijodkorlik faoliyati bilan bog'liq munosabatlarni takomillashtirish masalalari [Issues of improving the relations of the executive power in connection with the law-making activity]. *Analysis of the Legislation of Uzbekistan*, TSUL, 2019, no. 1, p. 26.
27. Sultanova S.A. Teoretiko-pravovyye voprosy primeneniya modeli «Umnoye regulirovaniye» v normotvorchestve [Theoretical and legal issues of the application of the “Smart regulation” model in rule-making]. PhD thesis. Tashkent, TSUL, 2021, 184 p.
28. Xo'janazarov A.A. Adliya organlarining norma ijodkorligi faoliyatini takomillashtirish [Improving the rule-making activity of judicial bodies]. PhD thesis. Tashkent, TSUL, 2021, 143 p.
29. Administrative Procedure Act (Verwaltungsverfahrensgesetz, VwVfG). *Federal Law Gazette*, 2008, no. 1, 2418 p.
30. Ministerial Code. Cabinet Office. London, 2019, no. 1.3. (a), 36 p.
31. Xolov A. Davlat xizmatchilari faoliyati samaradorligini baholash [Evaluation of the performance of civil servants]. *Society and Management*, 2019, no. 3 (85), pp. 84–90.
32. Kodirova Sh. Otsenka effektivnosti deyatel'nosti gosudarstvennykh sluzhashchikh: sovremennoye sostoyaniye i perspektivy razvitiya [Evaluation of the performance of civil servants: current state and development prospects]. *Society and Management*, 2019, no. 3 (85), pp. 74–83.
33. The official webpage of GovTrack NGO. Available at: <https://www.govtrack.us/about>
34. The official webpage of The American Presidency Project. Available at: <https://www.presidency.ucsb.edu/statistics/data/executive-orders>
35. Bucchianeri P., Volden C., Wiseman A.E. Legislative Effectiveness in the American States. Center for Effective Lawmaking Working Paper, 2020, 52 p.
36. Heald P.J., Sichelman T.M. Ranking the academic impact of 100 american law schools. University of Illinois College of Law Legal Studies Research, 2019, no. 20-433, pp. 11–20.

YURISPRUDENSIYA

HUQUQIY ILMIY-AMALIY JURNALI

2023-YIL 4-SON

VOLUME 3 / ISSUE 4 / 2023

DOI: 10.51788/tsul.jurisprudence.3.4.

BOSH MUHARRIR:

Xodjayev Baxshillo Kamolovich

Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektor, y. f. d., dotsent

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ikrom Ergashev

Ilmiy boshqarma boshlig'i, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Mas'ul muharrir: N. Ramazonov

Muharrirlar: Sh. Jahonov, Y. Mahmudov, Y. Yarmolik,
F. Muhammadiyeva, E. Mustafojev

Musahhih: M. Patillayeva

Texnik muharrirlar: U. Sapayev, D. Rajapov

Tahririyat manzili:

100047. Toshkent shahar, Sayilgoh ko'chasi, 35.

Tel.: (0371) 233-66-36, 233-41-09.

Faks: (0371) 233-37-48.

Veb-sayt: www.tsul.uz

E-mail: lawjournal@tsul.uz

Obuna indeksi: 1387.

Jurnal 28.08.2023-yilda tipografiyaga topshirildi.

Qog'oz bichimi: A4. Shartli 18,83 b.t. Adadi: 100.

Buyurtma raqami: 49.

TDYU tipografiyasida chop etildi.